

ŠTEVILKA: 024-2/2019/_____

PREDSEDNIK VLADE RS
g. ROBERT GOLOB
KABINET PREDSEDNIKA VLADE
GREGORČIČEVA 20-25
1000 LJUBLJANA
Gp.kpv@gov.si

Datum: 24.2.2022

**ZADEVA: ŠESTO POROČILO PROJEKTNEGA SVETA ZA CIVILNI NADZOR NAD
IZVAJANJEM PROJEKTA IZGRADNJE DRUGEGA TIRA ŽELEZNIŠKE PROGE
DIVAČA-KOPER VLADI REPUBLIKE SLOVENIJE**

PROJEKTNI SVET ZA CIVILNI NADZOR NAD IZVAJANJEM PROJEKTA
IZGRADNJE DRUGEGA TIRA ŽELEZNIŠKE POVEZAVE DIVAČA – KOPER
(PSCN)

ŠESTO POROČILO

Ljubljana, 24. svečna 2023

0. PREAMBULA

Na podlagi Sklepa Vlade RS o ustanovitvi Projektnega sveta za civilni nadzor nad izvajanjem Projekta izgradnje drugega tira železniške proge Divača-Koper (v nadaljevanju: PSCN) sprejema PSCN na svoji 38. redni seji dne 24. februarja 2023 svoje

ŠESTO POROČILO

1. UVOD

1.0. DELOVANJE PSCN

1.1. Ustanovitev PSCN

Vlada Mira Cerarja je ustanovila PSCN na pobudo in vztrajanje koalicije civilne družbe SINTEZA dne 30. novembra 2017, člani pa so bili imenovani dne 10. maja 2018.

1.2. Namen in cilji ustanovitve PSCN

Ustanovitev PSCN je temeljila na negativnih izkušnjah takratne Vlade glede vodenja in poteka Projekta TEŠ6 in spoznanju, da si mora Vlada poleg rednega informacijskega kanala (vodstvo projekta – pristojno ministrstvo – vlada – DZ) zagotoviti možnost dodatnega in strokovno neodvisnega pridobivanja informacij o poteku velikega infrastrukturnega projekta, kot je projekt 2TDK. Zato ustanovitve PSCN ni prepustila pristojnemu ministrstvu (MZI), temveč je PSCN kot »nadzorni organ civilne družbe« imenovala sama, obenem pa je v ustanovnem aktu zapisala, da mora PSCN poročati ustanoviteljici, torej Vladi RS neposredno. S tem je vzpostavila neodvisen kanal za pridobivanje informacij, pomembnih za njeno odločanje in hkrati preprečila, da bi bila odvisna samo od enega, oziroma istovrstnega vira informacij in ocen o poteku (izvajanju) projekta. Na ta način je vzpostavila pogoje za odpravo nevarnosti, da bi projekt zaradi prepoznega informiranja izvršne in zakonodajne veje oblasti (Vlade RS in DZ RS) potekal na način »izvršenih dejstev«, kar je bilo značilno za projekt TEŠ6. Prav tako je Vlada RS z ustanovitvijo PSCN želela zmanjšati ali celo povsem odpraviti tveganje, da bi omenjeni politični subjekti sprejemali svoje odločitve na podlagi pomanjkljivih, selektivnih ali celo zavajajočih informacij.

1.3. Družbeno-politični pomen ustanovitve PSCN

Z vidika obstoječega družbeno-političnega sistema v Sloveniji je ustanovitev PSCN izjemnega pomena, saj je to bila prva tovrstna oblika legitimnega in organiziranega (institucionaliziranega) nadzora javnega investicijskega projekta. Z njegovo ustanovitvijo je vlada *de iure* in hkrati v izvedbeni praksi priznala, kar jamčijo že mednarodna zavezujoča zakonodaja, ki jo je prevzela Slovenija s pristopom k Evropski uniji. In sicer, da ima civilna družba (državljeni in državljanke) legitimno pravico spremljati poteke oz. izvajanje javnih projektov, ki se v celoti ali deloma financirajo iz javnih sredstev in/ali imajo daljnosežne posledice za družbeno-gospodarski razvoj države. Zato je s sklepom zadolžila PSCN, da strokovno in drugo javnost tekoče seznanja s potekom projekta in svojimi ugotovitvami v zvezi z njim ter tako prispeva h krepitvi zaupanja v izvajanje projekta in njegovih nosilcev.

1.4. Ustanovitev PSCN kot oblika demokratizacije političnega sistema

Ustanovitev PSCN je izjemno pomemben akt demokratizacije našega družbeno-političnega sistema. Kot se je v letih njegovega obstoja in pomembne vloge ter zaupanja, ki ga uživa v javnosti, izkazal kot posnemanja vreden vzvod vzpostavljanja javnega nadzora nad izvajanjem velikih investicijskih projektov, v katerih se je v preteklosti dogajal dovršen del tiste dejavnosti, ki jo generalno državno tožilstvo označuje kot »sistemsko korupcijo« in negospodarno trošenje javnih sredstev. Ocenjeno škodo takega dogajanja GD tožilstvo ocenjuje na več kot 3 (tri) milijarde EUR letno ali približno eno tretjino državnega proračuna škode na leto. Institucije EU in OECD redno opozarjajo Slovenijo, da je neuspešna pri odpravljanju korupcije. Razmere so se še poslabšale z nastopom pandemije in razvpito afero mask in zaščitne opreme, ki jo je preiskovala tudi Protikorupcijska komisija. V takih razmerah PSCN sklepa, bi bilo skrajno neodgovorno verjeti, da se v tako velikem projektu, kot je projekt 2TDK, ne bi pojavljala korupcijska tveganja. Zato je PSCN zavezan k odgovornemu ravnanju in naznanjanju sumov za taka ravnanja, kar pa je izključno odvisno od pravočasne dostopnosti dokumentov, ki jih potrebuje, da o njih sprejme ustrezna stališča in ukrepe.

1.5. PSCN kot podpora transparentnemu in gospodarnemu vodenju projekta 2TDK

Člani PSCN so zavezani etičnemu ravnanju zato mora PSCN vse politične subjekte in posameznike, ki njegove dejavnosti oz. izpolnjevanja od vlade določenih ciljev in nalog ne omogočajo ali jo ovirajo s prikrivanjem ali zadrževanjem podatkov, gradiv, odločitev itd., razglasiti ne le kot nedemokratično »motnjo v sistemu«, temveč take blokade nemudoma sporočiti ustanoviteljici, kršitelje pa na zaznane kršitve opozoriti. Ob takem ravnanju projekt ne bo potekal v načrtovanih časovnih in finančnih okvirih, temveč nasprotno, v smeri koruptivnih tveganj.

2. DOSEDANJA POROČILA PSCN TER OCENE O POTEKU PROJEKTA

2.0. Obdobje poročanja

Podatki o članih PSCN in delovnih poročilih so objavljeni na spletni strani spletišča gov.si:

<https://www.gov.si/zbirke/delovna-telesa/projekt-ni-svet-za-civilni-nadzor-nad-izvajanjem-projekta-izgradnje-drugEGA-tira-zelezniske-proge-divaca-koper/>

2.1. Prvo poročilo PSCN: od 10. maja 2018 do 10. oktobra 2018

OPOMBA: Prvega poročila ni na uradnem spletišču gov.si! Povzemamo ga s spletne strani Koalicije civilne družbe za prenovo.

http://koalicijacivilnedruzbe.si/wp-content/uploads/2018/11/PSCN_1-poro%C4%8Dilo.pdf

2.2. Drugo poročilo PSCN: od 11. oktobra 2018 do 30. junija 2019.

OPOMBA: DrugEGA poročila ni na spletni strani gov.si! Povzemamo ga s spletne strani Koalicije civilne družbe za prenovo.

http://koalicijacivilnedruzbe.si/wp-content/uploads/2019/08/PSCN_2-poro%C4%8Dilo.pdf

2.3. Tretje poročilo PSCN: od 30. junija 2019 do 31. decembra 2019.

<https://www.gov.si/assets/ministrstva/MzI/Dokumenti/3.-porocilo-projektneGA-sveta-za-civilni-nadzor-nad-izvajanjem-projekta-izgradnje-drugEGA-tira.pdf>

2.4. Četrto poročilo PSCN: od 1. januarja 2020 do 31. decembra 2020.

<https://www.gov.si/assets/ministrstva/MzI/Dokumenti/4.-porocilo-projektneGA-sveta-za-civilni-nadzor-nad-izvajanjem-projekta-izgradnje-drugEGA-tira.PDF>

2.5. Peto poročilo PSCN: od 1. januarja 2021 do 28. februarja 2022.

<https://www.gov.si/assets/ministrstva/MzI/Dokumenti/5.-porocilo-projektneGA-sveta-za-civilni-nadzor-nad-izvajanjem-projekta-izgradnje-drugEGA-tira.pdf>

Šesto poročilo PSCN: od 28. februarja 2022 do 24. februarja 2023.

Poročila PSCN so dostopna na spletni strani MZI v zavihku PSCN.

PSCN je v vseh svojih poročilih ocenil, da projekt ne poteka optimalno in da posamezne odločitve niso sprejemane transparentno in gospodarno. Glavna žarišča težav so bila naslednja:

- Ocene vrednosti projekta, revizija IP z novelacijami in problem pogodbe z Deloitte

PSCN je Vlado opozoril na vrednost projekta, ki ga je prvi IP neupravičeno postavljaj na 1.195 mio. EUR, in na strukturo angažiranih sredstev zanj. Osnovni IP (1IP) je v poglavju 14.8.2 razkril, da se bo samo na podlagi dveh osnovnih virov zbralo 2.659 mio. (iz »Pribitka k cestnini« 1.592 mio. in iz »Takse na ladijski pretovor« 1.067 mio.), skupaj (s sredstvi EU in komercialnih bank) več kot tri milijarde. Večina teh sredstev (1.485 mio.) naj bi bila namenjena »plačilom za dosegljivost« po zgraditvi infrastrukture, pri čemer teh plačil in razlogov zanje 1IP vsebinsko ni opredelil, prav tako pa ni pojasnil, kako namerava sedanja vlada zagotavljati namenskost teh sredstev oziroma vplačil v 45 letih do izteka upravljanja teh sredstev. Izdelavo prvotnega IP s strani Deloitte je že takrat PSCN ocenil kot preplačano v primerjavi s podobnimi IP-ji infrastrukturnih projektov (npr. »III. os«). Zato je bil povsem neprimeren in zakonsko sporen tudi Aneks k prvotni pogodbi (vrednost neto 680.000 EUR oz. bruto 829.600 EUR) o izdelavi IP, ki ga je sklenilo takratno vodstvo 2TDK v višini 199.616,40 EUR bruto tako, da je skupna vrednost te pogodbe znašala že 1.029.216,49 EUR. Določbe omenjenega Aneksa v ničemer ne zadevajo IP, temveč se nanašajo na nerealizirane naloge iz drugega dela prvotne pogodbe. Zato je PSCN pozval družbo 2TDK kot investitorja, da ta aneks razveljavi kot neupravičen in brezpredmeten ter zahteva vračilo preplačila, prvotno pogodbo pa po ustrezni evalvaciji rezultatov zaključi in poplača le realno opravljeno delo – torej brez vložka državnega podjetja DRI v priskrbitvev in osnovno pripravo vhodnih podatkov. PSCN je še predlagal, da namesto te pogodbe 2TDK sklene novo pogodbo z ustrezno namembnostjo in z najugodnejšim kvalificiranim izvajalcem preko novega javnega razpisa. Do uresničitve teh predlogov ni prišlo. PSCN pa še vedno čaka na rezultate preverbe smotrnosti porabe javnega denarja za namen izdelave prvega IP.

- Vpliv makroekonomskih razmer in omejitvenih ukrepov ter sledenja evropskim usmeritvam varčevanja z energijo, smotrne rabe virov in elektrifikacije

Makroekonomske razmere so se močno spremenile zlasti pod prvim lock-downom, ko se je znatno zmanjšal pretovor v Luki Koper, ključnemu gospodarskemu subjektu, kateremu je posvečena nova dvotirna povezava z notranjostjo Slovenije in z zalednimi državami. PSCN je ugotovil, da mora Vlada zagotoviti tudi nadgradnjo in obnovo preostalega železniškega omrežja na območju panevropskih koridorjev, pri čemer je nujen prehod na ustrezno elektrifikacijo (napajanje z izmeničnim tokom 25kV napetosti, ki omogoča enostavno rekuperacijo električne energije) in polaganje dodatnega tira na približno 100 kilometrih za gradnjo manj zahtevnega subpanonskega dela Slovenije, za najenostavnejšo in najkrajšo povezavo s ključnimi zalednimi državami Madžarsko, Slovaško, južno Poljsko. Tovorni promet kaže, da sta oba odseka podobno zasedena, tako odsek od Pragerskega

proti Šentilju, kot proti Hodošu. Za Slovenijo strateškega pomena je boljša povezava od Hodoša ob zahodni madžarski meji do zahodne Slovaške. V tem primeru odpade problem, ki je sedaj očiten, da se tovor v našete države preko Šentilja in Gradca po dolini reke Mure odmakne globoko v Alpe in se nato preko strmega Semmeringa (28,1 promila najvišjega vzpona) ponovno vrača v Panonsko nižino. Prav pri teh vprašanjih je ključno bilateralno sodelovanje z Madžarsko, kjer bi ta izboljšala povezave s krajšo dograditvijo do Slovaške (idejni projekti obstajajo že od 1990. let), Slovenija pa dodala tir za polno dvotirnost elektrificirane proge Pragersko-Hodoš.

- Problem dvotirnosti in prepočasno pripravljane in sprejemanje potrebnih dokumentov na MZI in DRSI

PSCN se je večkrat zavzel za tako gradnjo drugega tira, ki bo čimbolj reducirala stroške in pripeljala do polne prave dvotirnosti. Zamude v dosedanem poteku projekta povečujejo možnosti za čedalje večji delež hkratnosti gradnje »desnega« in »levega« tira nove proge, za katerega predolgo poteka priprava strokovnih podlag.

Poleg posebej obrazloženih problemov je PSCN izpostavil še naslednje:

- Počasnost in neusklajenost dela državnih organov pri projektu »Nadgradnje predvidene proge v dvotirno progo«. Sklep o tem je sprejela vlada že dne 08. junija 2017 (št. Sklepa 37500-7/2017/2)
- Problem projekta premostitve kanjona Glinščice s pritokom in gradnje pokrite galerije je bistveno vplival na zamik rokov dograditve in nadaljevanja na izkopu tunelov iz več napadnih točk
- Problem vrednotenja razpisanih cen na javnih natečajih in finančnih evalvacij
- Nezadostno komuniciranje z javnostmi
- Problem neutemeljene določitve elektrifikacije z enosmernim 3kV napajanjem
- Problem definiranja območij deponij in sortiranja ter odlaganja in gospodarjenja z materialom na deponijah
- Problem nižanja kakovosti bivalnega okolja lokalnega prebivalstva v območjih gradbišč zaradi deponij in lokalnih ponavljajočih se onesnaženj

3. OCENA PSCN ZA OBDOBJE OD 28.2.2022 DO 24.2.2023

3.1. POROČILO PSCN ZA OBDOBJE FEBRUAR 2022 — FEBRUAR 2023

V obdobju od zadnjega Poročila PSCN (februar 2022) se je Projektni svet za civilni nadzor sestel na devetih rednih ter eni izredni seji. V teku leta PSCN ugotavlja, da se nekateri problemi še vedno vlečejo brez odgovora ali konkretnih rešitev. To so:

- a) nadgradnja v polno dvotirnost z izvedbo vseh potrebnih objektov (viadukti, dostopi) poleg širitve servisnih cevi v profil standardnih predorov;
- b) izvedba ustreznega električnega napajanja: doslej PSCN ni dobil prepričljivih pojasnil o izboru primerne napajanja; še več. Takega izbora sploh ni bilo, temveč je šlo za inercijo zastarelih odločitev izpred dveh desetletij;
- c) problem neučinkovitosti in slabega medsebojnega sodelovanja med državnimi organi na eni strani med MZI vključno z DRSI in MOP ter Vlado RS na drugi strani, za kar pa so se v preteklem ocenjevalnem obdobju pokazali znaki izboljšanja;
- d) nesprejemljive zamude pri načrtovani noveli Zakona o drugem tiru in iz njega izhajajočega prenovljenega IP, kar povzroča težave ne le pri kritičnem spremljanju izvajanja projekta, temveč pri realizaciji projekta samega, saj odsotnost IP zahteva številne provizorične rešitve urgentnih vprašanj, ki se pojavljajo v procesih same gradnje, predvsem na relaciji razumevanja dvotirnosti;
- e) nedorečenost finančne konstrukcije Projekta 2TDK, kjer se na relaciji RS – institucije EU ponovno odpirajo nekatera vprašanja financiranja projekta, ki naj bi bila po dosedanjih informacijah in zagotovilih MZI rešena že pred pričetkom projekta. Ker gre pri tem za kompleksno in obsežno vprašanje, ga bo PSCN v nadaljnjem spremljal s posebno pozornostjo in mu namenil ustrezne komentarje v naslednjem Poročilu. Do rešitve teh vprašanj ni mogoče govoriti o ustrezno zaprti finančni konstrukciji tako na vhodni kot na izhodni strani.

3.2. OCENA SODELOVANJA Z INVESTITORJEM TER PRISTOJNIMI DRŽAVNIMI ORGANI V LUČI DVEH OSREDNJIH PROBLEMOM PROJEKTA GRADNJE DVOTIRNE ŽELEZNIŠKE PROGE KOPER—DIVAČA

3.2.1. Podjetje 2TDK – izvajanje obstoječe investicije

Kljub vsem problemom na terenu in kabinetno (noveliranje IP) PSCN ugotavlja, da je sodelovanje z vodstvom družbe 2TDK (državni investitor) korektno in da večinoma pridobi zahtevane informacije pravočasno. PSCN ugotavlja, da se vodstvo 2TDK odziva v realnem času in da nastajajoče težave pretežno sproti in zadovoljivo odpravlja. Pri tem PSCN poudarja, da se prevečkrat pojavljajo enaki problemi (npr. problem že tretjega

onesnaženja potoka, kjer 2TDK ni ustrezno poskrbel pri izvajalcih, da to ponavljanja lokalnih onesnaženj ne bi prihajalo).

Pomanjkljivo predhodno sondiranje terena in neustrezen izbor trase je pri projektu premostitve kanjona Glinščice s pritokom potrdilo sistemski problem projektiranja, saj je zaradi nekorrigirane trase v območju najvišje biotske pestrosti in zaščitene habitatov prišlo do kumulativnega degradacijskega učinka še zaradi predela labilne zemljine, kjer je prišlo verjetno do nenadomestljive izgube časa in zamude v planirani realizaciji projekta (zlasti tunelov). Kljub temu je PSCN mnenja, da investitor dela pretežno večino tega, kar je v njegovi moči, da prepreči nadaljnje zamude pri realizaciji projekta. Trenutno ni jasno, ali bo investitorju vendarle uspelo ujeti zastavljene roke za pričetek obratovanja proge. Že v preteklih poročilih je PSCN sicer izpostavil tudi problem nesmotrnosti graditve objekta premostitve v galeriji le za en (desni) tir. Zato PSCN predlaga investitorju, da izrabi časovne zamike za reduciranje del, ki se bodo v primeru zaporednosti gradnje poznala tako v okoljski destrukciji kot tudi finančno.

Pri tem se ponovno kaže pomembnost faze projektne predpriprave na tako zahteven projekt, ki mora biti v pouk tudi izvajalcem drugih večjih infrastrukturnih projektov, kot je denimo projekt takoimenovane III. razvojne osi (ki v bistvu predstavlja prometni koridor v smeri sever—jug), kjer ena od različic tras na severnem odseku med Slovenj Gradcem in Celjem prečka ugrezninsko polje izčrpanega lignitokopa z zelo labilno zemljino. PSCN pričakuje medresorsko obveščanje o teh ugotovitvah in preprečitev nastanka podobnih hudih težav, ki so lahko v primeru Velenjske kotline še s hujšimi posledicami.

3.2.2. MZI, DRSI, MOP – nezadostno sodelovanje in medsebojno usklajevanje državnih organov ter nezadostna komunikacija z Vlado RS

Sodelovanje PSCN z Ministrstvom za infrastrukturo poteka pretežno na mesečni, občasno pa na tedenski in dnevni ravni. V načelu je sodelovanje korektno, kar se tiče ažurnosti priprave osnutkov zapisnikov, organizacije srečanj na daljavo in drugih opravil, vendar so v tem sodelovanju še velike rezerve. PSCN opazja premajhno število deležnikov na relaciji MZI—PSCN, kar lahko pomeni težavo v primeru zamenjave ali odhoda kadrov, kar smo bili ponovno priča ob menjavi vlade spomladi 2022. Po prepričanju PSCN bi MZI moral to vlogo okrepiti z dodatno uradno osebo, ki bi se seznanila s problematiko izvajanja projekta in tako razbremenila doslej eno samcato osebo, ki je sodelovala s PSCN od njegove ustanovitve. PSCN pričakuje proaktivno in kritično vlogo uradništva MZI in MOP ter aktivnega prepoznavanja težav in iskanja operativnih rešitev za čimprejšnje odpravljanje »zamaškov« v nujnih postopkih. PSCN pričakuje, da je zadevno uradništvo informirano ne le o projektu nove proge, pač pa tudi o novih evropskih smernicah, ki že veljajo in se bodo v smislu dodatnega varčevanja z energijo in prehoda v trajnostne oblike mobilnosti moralo zavedati nuje prehoda na sodobno elektrifikacijo z izmeničnih tokom 25 kV, ne le na trasi nove proge Koper—Divača, pač pa v celotni Sloveniji. Zato je PSCN tudi zaprosil za študijo o izbiri ustreznega električnega napajanja, ki je sploh ni bilo,

čep rav je to obvezna sestavina projektne dokumentacije. PSCN ocenjuje, da je skrajni čas, da se s temi aktivnostmi prične in preprojektira tisti del projekta 2TDK, ki ureja elektrifikacijo. Hkrati PSCN predlaga, da infrastrukturno ministrstvo prične postopek celovitega prehoda na izmenično napajanje 25kV z rekuperacijo, na način kot ga ima večina okoliških držav. Tak prehod je nedavno izpeljala Hrvaška in izkazalo se je, da stroški niso bili tako visoki. PSCN pričakuje od MZI, da s SŽ v najkrajšem možnem času študijo prehoda z zastarele enosmerne elektrifikacije 3kV na izmenično 25kV ter da oceni stroške prehoda na vseh glavnih elektrificiranih progah v Sloveniji (ca. 610 km).

PSCN je že v lanskem poročilu in na sejah opozarjal predstavnike MZI in DRSI, da Vizija razvoja železniškega omrežja predvideva 450 milijonske investicije v železniško omrežje na leto in da se v okviru teh sredstev ne posodablja le infrastruktura, temveč tudi kompozicije (lokomotive in vagoni – vlaki). Poleg tega je Republika Slovenija kot članica EU sprejela podnebne cilje tako do leta 2030 kot do leta 2050. Med njimi je prav nadomeščanje pridobivanja električne energije iz fosilnih goriv z bolj trajnostnimi oblikami pridobivanja EE, predvsem pa z zmanjšanjem in učinkovitostjo porabe. PSCN zahteva od MZI, da nemudoma poskrbi pospešeno delo DRSI na tem vprašanju. V nasprotnem bo znova sledil problem zamujanja, zavlačevanja in končno nepravočasnega neukrepanja z izredno hudimi škodljivimi posledicami za prihodnje generacije.

PSCN je imel z ministrstvom za okolje in prostor le malo stikov. Nekajkratna prisotnost na sejah ni resen in odgovoren pristop predstavnikov MOP. Proti koncu obdobja za poročanje je PSCN vendarle opazil premik in nekoliko večjo aktivnost tudi na strani MOP.

Nadalje PSCN ugotavlja, da bi moralo MZI kot vezni člen aktivneje poskrbeti za pretok informacij na nivoju Vlade (zbora ministrov) in neposredno z drugimi ključnimi ministrstvi (MOP) glede umeščanja v prostor in pridobivanja kvalificiranih soglasij s strani okoljske in prostorske stroke. MZI še vedno ne razume ali sprejema dejstva, da je PSCN partner MZI, za svoje delu pa odgovoren Vladi RS. Nasprotno pa MZI še vedno nastopa kot nekakšen vmesni člen med PSCN in Vlado, ki pogosto želi filtrirati stališča in informacije PSCN, posredovane vladi.

Glede odzivnosti Vlade RS lahko PSCN ugotavlja, da njegovi člani niso bili niti enkrat vabljeni na kako sejo Vlade RS, da bi iz prve roke pojasnili akutno problematiko, predvsem pa da bi bili na voljo za vprašanja in pomisleke ali komentarje na poročilo s strani zbora ministrov. Vlada s takšnim odtujenim delegiranjem hote ali nehote preprečuje seznanitev s problematiko tudi drugim ministrom oz. ministrstvom, to vse pa ima povratne negativne učinke in še dodatno utruje razdrobljenost, nepovezanost in nesinergičnost medsebojno odtujenih ministrstev. PSCN predlaga Vladi, da ga seznani s pooblaščen osebno, ki je zadolžena za preučitev poročila PSCN pri Vladi RS. PSCN pričakuje, da se Vlada na poročilo PSCN v roku dveh tednov obvezno odzove s komentarjem in s povabilom na uradni razgovor. Za pravočasno dostavo poročila PSCN na portal MZI in na Vlado RS je zadolženo in odgovorno MZI.

3.2.3. Aktualne težave na projektu za okolje in lokalno prebivalstvo

- Ponavljajoča se onesnaženja izlivov blata in odpadne vode

Onesnažena voda je zaradi neustreznega ravnanja z odplakami mimo lovilcev zašla v lokalni potok ob gradbišču in onesnažila vodotok. PSCN družbo 2TDK poziva, da dostavi oceno teh onesnaženj s strani okoljskega monitoringa projekta.

- Dostopna cesta v naselje Gabrovica

Cesta je pogosto zasedena s tovornimi vozili z gradbišča proge. Naročnik mora skupaj z izvajalci urediti in ustrezno protokolirati uporabo obstoječih dostopnih cest in ne uporabljati lokalnih javnih cest, saj je lokalno prebivalstvo poleg z gradnjo, hrupom in emisijami obremenjeno še z nepotrebnimi zastoji in čakanji na lokalni javni cesti, s tem pa se pomembno povečuje tudi tveganje prometnih nesreč in znižuje kakovost bivanja.

3.2.4. Problem neizvedene študije o utemeljitvi izbire elektrifikacije

Na večkrat pisno in na sejah zastavljena vprašanja, kakšne so bile strokovne podlage za odločitev, da se železniška proga elektrificira z enosmernim 3kV električnim napajanjem, kot to določa IP, ter ali je bila opravljena komparativna analiza stroškov in drugih elementov oz. posledic elektrifikacije z enim ali drugim sistemom (enosmernim 3kV ali izmeničnim napajanjem 25kV) je bil podan odgovor, da DRSI s tako analizo ne razpolaga. PSCN zato ugotavlja, da doslej ni bila opravljena primerjalna strokovna analiza stroškov in drugih elementov oz. posledic izbora ene ali druge oblike napajanja, torej elektrifikacije z enosmernim ali izmeničnim tokom. Posledično to pomeni, da je odločitev za elektrifikacijo z enosmernim tokom neutemeljena, pač pa sledi inerciji izbire obstoječega zastarelega in potratnega sistema. Zato jo je potrebno izbrisati iz IP in nadomestiti z nalogo, da se opravijo potrebne strokovne analize za odločitev o izbiri ustreznega napajanja.

3.2.5. Problem veljavnosti IP

Projekt 2TDK celotno leto 2022 poteka pravzaprav brez ustreznega – veljavnega IP. Prva korekcija IP je bila izvedena nekorektno in tudi nestrokovno, obenem pa ni zajela vrste odprtih vprašanj, na katera je PSCN opozarjal in o katerih je bilo doseženo načelno soglasje deležnikov, da dejansko gre za probleme, ki jih je potrebno rešiti. Do realizacije ni prišlo, kar ima za posledico, da so bila odstopanja od 2IP skozi leto 2022 vse večja, potreba po kvalitetni prenovi IP v 3IP vse nujnejša. To je velika napaka MZI, PSCN pa se sprašuje, ali ne tudi namerna, saj brez ustreznega IP, ki določa cenovne in terminske parametre Projekta, ni mogoče ugotavljati odstopanj od načrtovanega (podražitve, zamude).

3.2.6. Druge težave in nejasnosti na projektu

- predolga priprava in uskladitev besedila o dvotirnosti za sprejem na Vladi
- nepredvidene podražitve in problem indeksacije

PSCN Vladi predlaga naj sprejme sklep oziroma stališče do vprašanja indeksacije ob podražitvah materialov in ponovni rasti skupne vrednosti projekta, k čemer je potrebno prišteti tudi

- problem prijav na razpise, ki se vleče skozi več let
- noveliranje IP (3IP) in dograditev v polno dvotirnost

PSCN predlaga razdelanje terminskega plana – po mesecih v 3IP. Prihodki (pribitki) so bili povečani ca. 10% + sredstva nad predvidenimi prihodki, upravljanje tveganj ni razjasnjeno, zato PSCN predlaga, da se zbrana sredstva investirajo v »levi tir« do polne dvotirnosti in v servisiranje obstoječe proge, saj je velik del sredstev že zbranih in pospešeno dotekajo

- sprememba koncesijske pogodbe

Vse zakonske spremembe zahtevajo spremembo koncesijske pogodbe, na kar je PSCN že opozoril in bo obravnaval na eni od prihodnjih sej.

- širitev servisnih predorov v polni profil

Pojasnila o porabi sredstev mednarodnih finančnih virov za širitev cevi so nejasna.

- namenska rezervacija sredstev iz naslova nadomestila za dosegljivost

Tu ostaja še veliko nejasnosti. Predvsem je pomembna razporeditev namensko zbranih sredstev iz treh virov: pribitka na cestnino, takse na pretovor in prevoznine po tirih.

- problem postavke »vodenje projekta« – ocenitev višine stalno raste: Ca. 2 mio.

EUR; z 22+5 zaposlenimi na 27 – sedaj kar 40 zaposlenih. PSCN predlaga predstavitev in utemeljitev načrta povečanja števila zaposlenih in pretok kadrov – kateri profili kadrov prihajajo (so načrtovani) in s katerih institucij, kakšna je kadrovska politika in kako jo 2TDK načrtuje ter kako preverja učinkovitost notranjega razporejanja dela in obremenitve kadrov.

- problem odsotnosti nagrajevanja PSCN za obsežno delo, ki ga opravlja (porabo ur in opravljeno delo po članih pripravi predsednik PSCN). PSCN-ju je priznana strokovnost in delo, ni pa plačila za opravljeno delo. Za primerjavo nam lahko služi nagrajevanje »super-nadzora«.

- problematika Tretjega pomola Luke Koper in infrastrukturne navezave nanj, ki vključuje tudi problematiko zadostne kapacitete tovarne postaje v Luki Koper.

4. URESNIČEVANJE PRIPOROČIL PSCN IN PREDLOGOV UKREPOV

PSCN ugotavlja, da se priporočila in predloge ukrepov s strani Vlade RS in MZI ter drugih organov ne upošteva v zadostni meri, največkrat pa z rešitvami odlaša, kar ima najbolj škodljive posledice. Ponovno je potrebno preveriti izvedljivost zastavljenih rokov, uravnotežiti in na novo določiti finančne okvire Projekta in zagotoviti pregledno upravljanje s tveganji.

PSCN ugotavlja sistemske anomalije pri spremljanju in obvladovanju projekta železniške proge Koper–Divača, kar se kaže tudi pri drugih, širše primerljivih infrastrukturnih in siceršnjih projektov državnega pomena.

Še vedno ostaja področje odnosov z javnostmi močno zanemarjeno. Kolikor se je do neke mere izboljšalo samo obveščanje lokalnega prebivalstva, pa problemi širšega javnega ozaveščanja ostajajo pereči. Običajno prebivalstvo namreč o projektu izve bolj sporadično in predvsem naključno, ob kakih večjih anomalijah. Posebej skrbijo ponavljajoče se težave zavarovanja gradbišč pred nekontroliranimi iztoki onesnažene vode in emisij. Te lokalne prebivalce najbolj skrbijo. Dnevi odprtih vrat so dobrodošla rešitev, a še zdaleč to ne zadošča za pokrivanje informirane udeležbe javnosti. Člani PSCN se na terenu vsak v svojih okoljih venomer srečujejo s ponavljajočimi javno postavljenimi vprašanji, na katere je izjemno naporno vsakič znova odgovarjati.

Da bi se javnost lahko bolj kvalificirala za spremljanje dogajanja, jo je potrebno kakovostno in sistematično obveščati na vseh treh ravneh: lokalno, regionalno in nacionalno. Najbolj prepričljive so predstavitve s kratkimi povzetki del, ki se jih kontinuirano ob vnaprej določenih mejnikih objavlja na posebni spletni strani »SPROTNO OBVEŠČANJE JAVNOSTI O POTEKU GRADNJE«. Brošure in podobne tiskovine so lahko koristne za posebne namene, edina dolgotrajnejša oblika, ki omogoča dostop do arhiviranih gradiv, pa je spletna stran. PSCN je to predlagal že poprej in to eksplicitno navedel v prejšnjem, 5. poročilu PSCN, a do realizacije še vedno ni prišlo. PSCN šteje to nalogo kot primarno glede na svoj mandat, saj je bil ustanovljen prav zaradi potrebe po udeležbi javnosti, poleg tega so člane PSCN (so)predlagali prav zainteresirana in strokovna javnost ter lokalne skupnosti. Zanašanje zgolj na poročila PSCN je mnogo premalo, poleg tega pa zamotano opravilo, saj PSCN še vedno nima lastne spletne strani, za katero bi morala poskrbeti Vlada RS oziroma pristojno infrastrukturno ministrstvo, podstran s poročili PSCN pa je težko najti. PSCN opominja, da je že v preteklosti ob začetkih javnega predstavljanja projekta prišlo do nezaupanja javnosti, npr. ob okrnjeni javni razpravi o tipu in trasi nove proge ni bila korektno vodena in zaključena, kar se še vedno sporadično pojavi v kakem od medijev.

Po ugotovitvah deležnikov PSCN v celoti opravlja svoje delo profesionalno in adekvatno glede na zahtevnost tovrstnega multidisciplinarnega dela. Po drugi strani je delo PSCN še vedno neadekvatno ovrednoteno in merjeno zgolj z vidika neposrednih stroškov udeležbe na sejah, ne pa vloženega dela študija materialov, sklicevanja in vodenja sej, zagotavljanja sklepčnosti, sprotnega beleženja vprašanj in proučitve podanih odgovorov, priprave dodatnih vprašanj in ocene smiselnosti ter zadostnosti pojasnil s strani družbe 2TDK, pristojnih ministrstev, organov v sestavi in drugih akterjev, pregledovanja in študija strokovnih gradiv in dokumentov vezanih na najširši spekter projektne dokumentacije od gradbenih, tehničnih, prostorskih (fizično-geografskih in geoloških), okoljskih (ekoloških), družbenih in drugih učinkov ter vplivov, in končno celovitega pregleda ter sinteze nad dogajanjem v povezavi z gradnjo nove proge Koper—Divača. Ne smemo pozabiti niti priprav in sklicevanja tiskovnih konferenc, na katerih PSCN predstavlja svoje ugotovitve, ter splošna razpoložljivost za novinarje in novinarska

vprašanja, kažejo na širok spekter del in opravil, na katera se je potrebno pripraviti, kar jemlje dragoceni čas. Glede na projekt nacionalnega pomena in dolgoročne umeščenosti Slovenije kot transportnega vozlišča za številne države, so vse dejavnosti in opravljeno delo PSCN hkrati tudi državotvorne, zato člani PSCN pričakujejo adekvatno nagrado za opravljeno delo izven same prisotnosti na sejah. Če se je doslej izkazalo, da je ustanovitev PSCN izjemno pomemben akt demokratizacije našega družbeno-političnega sistema, saj se je v letih njegovega obstoja izkazalo, da ima pomembno vlogo in zaupanje, ki ga uživa v javnosti, bi moral biti tudi problem nagrajevanja zaradi konstruktivnega sodelovanja pri največjem potekajočem infrastrukturnem projektu v Sloveniji rešen.

5. ZAKLJUČNA OCENA

Skupna SKLEPNA OCENA PSCN delovanja pristojnih ministrstev, organov v sestavi in investitorja za leto 2022 je zaradi nezadostnega doseganja ciljev kljub opaženemu napredku še vedno negativna.

PSCN z vidika optimalnega poteka gradnje dvotirne proge in zmanjševanja stroškov ter učinkovitosti vseh podpornih dejavnosti ocenjuje trenutno delovanje MZI, DRSI in MOP v celoti kot nezadostno z znaki izboljševanja in pozitivnimi obeti. PSCN ocenjuje delovanje družbe 2TDK kot dobro in dovolj hitro odzivno z eno pomembno opazko, in sicer da 2TDK ni uspešno odpravila ponavljajočih se kršitev s strani izvajalcev glede lokalnih onesnaženj. Slednjih družba 2TDK ne sme jemati preveč lahkotno, kajti okoljska škoda ob tako velikem posegu v prostor oziroma okolje skokovito kumulativno narašča s časom (poleg onesnaženja vodotokov, in zasedanja dovoznih lokalnih cest, povišanih obremenitev s hrupom, še pričakovana degradacija Glinščice, kar se pri tej izbrani trasi ni dalo preprečiti, lahko pa se poslabšanje omili s hkratno gradnjo obeh mostov in drugimi ukrepi racionaliziranja postopkov in planiranja del).

PSCN trenutno šteje kot ključni dve strateško pomembni aktivnosti na projektu 2TDK:

- 1) čimprejšnjo pripravo vse projektne dokumentacije za izvedbo nadgradnje v polno dvotirnost in zmanjšanje okoljske in finančne škode zaradi nepotrebnega podvajanja določenih izvedbenih del;
- 2) pripravo strateških dokumentov za prehod na okoljsko sprejemljivo napajanje z izmeničnim tokom 25kV v skladu z evropskimi smernicami racionalne izrabe energije, in sicer najprej na odseku Koper—Divača, v naslednji fazi pa na celotnem ozemlju Slovenije, kot strateško investicijo trajnostne mobilnosti in transporta.

Od teh dveh strateških aktivnosti bo odvisna prihodnja ocena in pa zrelostni izpit deležnikov trenutno največjega infrastrukturnega projekta v Sloveniji.

Zgoraj zapisano seveda ne pomeni, da drugih večjih problemov ni. Nasprotno: še vedno ni v zadostni meri poskrbljeno za lokalno prebivalstvo (nedokončane povezave dostopnih cest, ki jih bo po končanem projektu uporabljalo zlasti lokalno prebivalstvo, problemi psihofizičnih težav kot posledic izpostavljenosti prekomernim emisijam (vožnja tovornjakov, delo strojev), vibracijam, hrupu, poškodbam lokalne infrastrukture in poškodbam na zasebnih objektih, nezadostnega ali pomanjkljivega monitoringa, problema upravljanja deponij in reciklaže izkopanega materiala, problema uvajanja monitoringa sprememb na objektih itd., kar PSCN sproti naslavlja na svojih sejah.

Zaradi vsega navedenega PSCN podeljuje pozitivno oceno za vodenje investicije v trenutnem obsegu s strani 2TDK, vsem ostalim omenjenim deležnikom (MZI, DRSI, DRI, MOP, Vlada RS) pa negativno oceno. **PSCN je ostal pri oceni dosedanjih poročil, da projekt kljub izboljšavam in določenim premikom na bolje še vedno ne poteka optimalno, posamezne odločitve pa niso sprejemane transparentno in gospodarno.**

NB!

PSCN ob dostavi **Poročila PSCN Vladi RS** predlaga takojšen poseben sestanek s predsednikom Vlade RS, kjer bi člani PSCN neposredno predstavili svoje ugotovitve in predloge. PSCN poziva tudi tokratno Vlado RS, da imenuje pooblaščenega skrbnika za ta trenutno največji infrastrukturni projekt v državi.

POROČILO so podpisali naslednji člani PSCN:

Jadran Bajec, predsednik

Emil Milan Pintar, podpredsednik

Damir Josipovič

Damijan Kreslin

Alenka Triplat

Dimitrij Černic

Monika Pintar Mesarič

Darjo Kocjančič